

lerja slavili ob stoletnici njegovega rojstva, a vendar ni nobene primere med tedanjo navdušenostjo in med sedanja. V tej dōbi je nemški narod dobil jasne smotre, je svojo moč osredotočil k gotovim političnim in kulturnim namenom, in s tem je zrasla veljava vsemu, kar imenuje Nemec svojo duševno last.

Schillerja so slavili vsak po svoje: Eni so ga proglašali kot kristjana, celo kot napol - katoličana, drugi so občudovali staropoganski klasicizem, ki zveni iz njegovih verzov; tu so ga slavili kot narodnjaka, tam so ga citirali kot anarhista in sovražnika tiranov. In nikomur ni bilo težko najti pri Schillerju kaj sebi sorodnega, kajti v njegovih delih se križajo najrazličnejše ideje.

Pa ravno to, da so iskali v Schillerju idej splošne, nepobitne veljave, nas uči, da nova dōba ni mogla dati nadomestila staremu klasicizmu z vsemi svojimi novimi strujami. Schiller je med velikimi nemškimi pisatelji eden onih, ki so najbolj oddaljeni od nazarjanja nove umetnosti, in zdi se nam, da vidimo ob vstajenju Schillerjevem tudi že prerobenje in obnovenje njegove pesniške smeri. In to bo konec „moderne.“

Goethe.

Schiller.

Goethe-Schillerjev spomenik v Weimaru.

Moderna je šla čisto druga pota nego so jih hodili veliki zastopniki klasične umetnosti. Klasicizem vidi zadnji smoter umetnosti v izražanju idealne vsebine, v nadčutnosti in v vzvišenih mislih, tako da

tvarina skoro izgine v duševnosti. Klasicizem je plod truda in neprestane samovzgoje. Prirodna nadarjenost mu daje le temelj, na katerem gradi, samo snov, iz katere vpodablja vedno vzvišenejše umotvore. V

Jules Verne.

klasicizmu vidimo neprestano stremljenje navzgor, on se bojuje proti nizkosti in subjektivizmu ter se povzpneja do občečloveške splošnosti.

In novodobna struja? Namestu objekta je postavila subjekt, namestu ideje ji služi samo čutni mik. Ves njen smoter je le v tem, da vzbuja fiziološke občutke. Vtopila se je v čutnost in izgubila tako ves zmisel za umstvenost, da se v svoji slabotnosti celo roga zdravemu mišljenju. Patologijo je povzdignila moderna do umetniške veljave, a pri tem je izgubila zdravje; iščoč bolezni se je sama inficirala in tava v svoji slabosti proti nejasnemu koncu. Izginila je moč, izsesana je sila, in slaboten umetniški rod poizkuša svoje sile v bolehnih proizvodih, v katere lije najvišji tehniški napredek, ki pa ne more nadomestiti nobene ideje. Klasiki so delali za večnost in za človeštvo, moderni impresionisti pa sanjajo zase in za trenotek. Pri klasikih je vladal um nad čutnostjo; moderna pa je to razmerje preobrnila do histerije.

In danes slavé Schillerja! To je slovesno priznanje, da stoji klasicizem še vedno nad drugimi slovstvenimi strujami. Posamezne mode imajo svoje goreče pristaše, a to, kar združuje vse k mirnemu občudovanju in k umetniškemu užitku, je jasna umerjenost klasicizma.

Marsikateri kritiki so šli predaleč, ko so zasledovali v Schillerju „preobrat h katolicizmu“. Reš je, da se dobe pri njem motivi, ki izražajo katoliško mišljenje in čutenje tako lepo, da čutimo iz teh verzov tudi gorkoto za te ideale vnetega pesniškega srca. A ta ljubezen Schillerjeva je bila vselej le estetična in ni temeljila v prepričanju. Kot vrhovno vodilo umetnosti je postavil estetično vzgojo ljudstva po umetnosti in zato ni mogel prezreti velike estetične vrednosti katoliških vzorov. Njegov kulturni